

**РЭАЛІ МАЛОЙ РАДЗІМЫ Ў МАСТАЦКІМ АСЭНСАВАННІ ЛЮДМІЛЫ КЕБІЧ
(ПАВОДЛЕ ЗБОРНІКА ПАЭЗІІ «БЭЗАВЫ ДОМ»)**

Р. К. Казлоўскі

*Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы
Гродна, Рэспубліка Беларусь
ruslanvolat@yandex.by*

У артыкуле раскрываецца сутнасць спецыфіка ідэйна-філасофскага зместу твораў малых паэтычных жанраў Людмілы Кебіч у зборніку «Бэзавы дом» паводле эстэтычнай канцэпцыі мастацкага адлюстравання рэчаіснасці. Разглядаюцца асноўныя жанравыя асаблівасці, адметная спецыфіка вобразнага ладу вершаў. Падкрэсліваецца, што эстэтычны супастаўленні ўлучаюцца з шырынёй выкарыстання мастацка-выяўленчых сродкаў спрыяюць найбольш поўнаму выяўленню творчай задумкі паэта.

Ключавыя словы: лірыка; верш; жанр; рэаліі; мастацкае асэнсаванне.

**THE REALITIES OF A SMALL MOTHERLAND
IN THE ARTISTIC INTERPRETATION OF LUDMILA KEBICH
(ACCORDING TO THE POETRY COLLECTION "Lilac HOUSE")**

R. K. Kazlouski

*Yanka Kupala State University of Hrodna
Hrodna, Republic of Belarus
ruslanvolat@yandex.by*

The article discloses the peculiarities of the conceptual and philosophical content in Ludmila Kebich's works of the small poetic genre according to the aesthetic concept of artistic reflection of reality. It considers the main stylistic peculiarities of the poems, their figurativeness. It is stressed that aesthetic comparison and contraposition alongside with free philosophic reasoning help to reveal fully the writer's creative intention.

Key words: lyrics; poem; genre; realities; artistic comprehension.

Творца – асоба ўражлівая, здольная ў паўсядзённым заўважыць дзіўнае, незвычайнае. Натхненне паэта пераапрацоўвае матэрыял з акаляючай яго рэчаіснасці. Для мастака слова мае першаснае значэнне не нешта павярхоўнае, а тое глыбіннае, сакральнае для яго самога і блізкіх, пранікнёнае ў сутнасць штодзённай існасці. Такой, мабыць, з'яўляецца толькі Радзіма ва ўсёй складанасці і шматграннасці свайго праяўлення. У ідэйна-філасофскай канцэпцыі творчасці пісьменнікаў малая радзіма займае дастаткова значнае месца і нярэдка набывае шырокае ў эстэтычным плане, панарамнае аблічча. У прыватнасці ў творчасці гродзенскай паэты Людмілы Кебіч навакольная рэчаіснасць праяўляецца ў шматлікіх эмацыйна афарбаваных рэаліях малой і вялікай радзімы, што ў найбольшай ступені можна сцвярджаць у дачыненні да адной з апошніх выдадзеных кніг «Бэзавы дом», якая выйшла з друку ў 2018 годзе.

Розныя аспекты мастацкай тэматыкі дадзенага зборніка паэзіі Л. А. Кебіч не ізаляваны адзін ад аднаго. Кніга падзяляецца на пяць вялікіх цыклаў: «З Краснасельскіх крыніц», «Вясковая сімфонія», «Лепшы горад Зямлі», «Беларусь – маё натхненне», «Вершы з дарогі». Тэматычны абсяг раздзелаў падобны да колазварота жыцця: родны пасёлак – бабуліна вёска – родны Гродна – краіна Беларусь – вяртанне на радзіму з далёкіх вандровак. Перадчытачом паўстае шматпланавая карціна жыцця лірычнай гераіні, якая з пазіцый

назапашанага духоўнага вопыту ацэньвае ўласны пройдзены шлях, лёс роднага краю і яго людю.

Паэтка спасцігае радзіму як сусвет прыгажосці, радасці, натхнення. Перад позіркам чытача праносзяцца шматлікія існасныя ўніверсаліі: родная хата, краявіды, бацькі, беларуская мова (мова жыхароў гэтай зямлі) і інш. Ва ўсім знаходзяцца сэнсава ёмістыя дэталі, напоўненыя незвычайнымі фарбамі: «Там, сярод густых лясоў яловых, // дзе спакон жылі мае дзяды, // я адчула спеўнасць роднай мовы, // палюбіла край свой назаўжды» [1, с. 14]. Эстэтычна ўзвышанымі становяцца многія рэаліі. Лірычнае перажыванне гераіні нараджаецца з жыццёвых эмоцый, перажытых аўтаркай, гэта вынік мастацкага пераўтварэння ранейшых выпрабаванняў, папярэдняга вопыту. Рэаліі адлюстроўваюць пэўныя душэўныя станы: замілавання, суму, журботы, радасці. Ім спрыяюць навакольныя краявіды малой і вялікай радзімы. Некаторыя вершы прысвечаны акрэсленым вёскам і мястэчкам – «Гудзевічы», «У Дзяцелаўцах», «Каля вёскі Тэалін», а таксама іншым геаграфічным аб'ектам, якія падываюць з глыбіняў памяці ранейшыя падзеі і даўнішнія вобразы, – «Краснасельскія кар'еры», «Над Ваўкавыяй», «На Верасоўцы», «Над Швейцарскай далінай». Чытач пакрокава пранікаецца радзімай паэтки, бачыць яе шчырую любоў да беларускага краю. Родная старонка аўтарцы ўяўляецца як нешта цэльнае, дадзенае Богам для жыцця, для шляху з маленства з нейкай місіяй. Праз радкі вершаў акрэсліваюцца вобразы дарагіх дзядулі і бабулі, таты і мамы, асобаў, хто паўплываў на станаўленне светапогляду, хто ў розныя перыяды вёў па жыцці. Блізкія людзі яшчэ асацыююцца з нацыянальнай асновай, з роднай беларускай мовай, традыцыямі, побытам. Нездарма Л. Кебіч сцвярджае ў вершы пра маленства «Хачу туды»: «Хачу туды: // дзе бабуля і дзед – жывыя, // і мой тата і мама – жывыя, // і ўсе працай нейкай занятыя, // а здаецца, у доме – свята» [1, с. 54].

Вершы зборніка «Бэзавы дом» арганічна кладуцца ў канцэпцыю еднасці лірычнай гераіні і той зямлі, што яе нарадзіла і вырасціла, зямлі з усёй яе гісторыяй і культурай. Так, у вершы «Дарагі куточак» яскрава прасочваецца ланцужок універсальных: «куточак» – «родная мова» – «мае дзяды» – «нацыя свабодных беларусаў». Усё гэта знаходзіцца «там, дзе рэчка Рось пятляе крута», у Ваўкавыскім раёне. Лірычная гераіня – асоба цяперашняга часу, але яна не страціла сувязі з мінулым і добра разумее каштоўнасць традыцый папярэдніх пакаленняў продкаў. Грамадзянскія матывы паэзіі Л. Кебіч не навязлівыя, яны падаюцца ва ўтульна мяккай форме вобразаў дзяцінства і маладосці, даросласці і сталасці, праходзяць скразнымі ніткамі праз краявіды і пачуцці.

Лірыка патрабуе глыбокай пранікнёнасці ў экспрэсіўна-эмацыйную сферу чалавека, у эстэтыку душы. Засяроджанасць на рэаліях жыцця дэманструе багаты ўнутраны свет лірычнай гераіні. Шырокая панарама пачуццяў і адчуванняў узнікае ад вуліц, паркаў і гістарычных мясцін Гродна, ракі Нёман (вершы «На травеньскіх вуліцах Гродна», «Прывакзальная плошча», «На Замкавай гары», «Каложскі парк» і інш.): «Сябе на думцы зноў і зноў лаўлю, // што з'ехаць аніколі не збяруся, // бо толькі Гродна ўсёй душой люблю – // куточак унікальны Беларусі» [1, с. 150]. На фоне глыбокапачуццёвых вершаў паэтка пакідае запавет сваім нашчадкам. У вершы «Скажыце мне» прасочваецца ў канцэнтраваным выглядзе ўся ідэяна-філасофская канцэпцыя зборніка – місія любога грамадзяніна служыць свайму народу, зберагчы родны край і перадаць у спадчыну нашчадкам: «Скажыце мне, што Беларусь не згіне // ад войнаў, ад пажараў, ад вады... // І я спакойна гэты свет пакіну, // зачыню вочы ціха назаўжды» [1, с. 200]. Паэтычную думку абуджае пошум лісця, спевы птушак, дзіцячыя галасы. Усё такое блізкае, роднае. Нешта неўсвядомленае праяўляецца ў думках лірычнай гераіні, таемнае і чымсьці спрадвечу знаёмае – пачуццё радзімы, яе краявідаў. Яе праявы ў гуках, фарбах, формах архітэктурных пабудов, якія стварыў люд беларускі, продкі, «святые дзяды».

Вершы зборніка «Бэзавы дом» у многім біяграфічныя. Факты з жыцця перайначваюцца праз паэтычны погляд жанчыны-творцы. Яна і ўнучка, і дачка, і ўжо маці, і бабуля, яшчэ і беларуска, якая хварэе за свой народ і зямлю. Сацыяльныя працэсы і лёс лірычнай гераіні кроцаць побач:

Так, я беларуска, патрыётка,
а яшчэ – жанчына і паэт...
О, як часам горка і салодка
спалучаць неспалучальны свет [1, с. 226].

Вершы Людмілы Кебіч ураджаюць шчырасцю і пачуццёвасцю. Прыкметы канкрэтнага часу і году размываюцца, патыхае вечнасцю, час быццам прыпыняецца. Чытач адчувае разам з лірычнай гераіняй яе розныя настроі і станы. Словы выразныя і шчырыя, радкі вершаў лёгка і зразумелыя. Узнёсласць можа межаваць з трагічным успамінам, узвышанае з будзённым. Такая вось рэальнасць, аўтарка – асоба ад жыцця. Прасочваюцца спрадвечныя жаночыя клопаты, турботы за блізкіх, перажыванні. Пачуцці суправаджаюць вобразы далёкіх і блізкіх людзей, а яны ўсе рухаюцца на фоне пейзажаў малой і вялікай радзімы, утвараючы цэласную карціну жыцця.

Лірычная гераіня паэзіі Л. Кебіч жыве традыцыямі народнай маралі, яе ўнутраны свет стаіць на падмурку каштоўнасцяў беларускага нацыянальнага светаўспрымання. Як музыкант, Людміла Антонаўна тонка адчувае мелодыку і паэтыку народнай песні і з лёгкасцю пад яе стылізуе ў настраёвасці старажытнага гусяра, апяваючы спрадвечную сілу беларусаў і прагу да свабоды, незалежнасці на складаных перакрываваннях гісторыі: «Ці ж з крыніцы волі нам больш не піці?! // Дзе ж асілкі-волаты ваша сіла? // У бядзе забраны край – // Ой не спіце!» [1, с. 199].

Многія вобразы ў лірыцы Л. Кебіч набываюць сімвалічны сэнс, шматзначнасць. Як у старажытныя часы, гусяр не аддзяляў сябе ад народа, ад родных лясоў, лугоў і палёў, так і паэтка не бачыць сябе адасобленай «ад родных ніў, ад роднай хаты». Вытокі яе паэзіі ад беларускай зямлі. Блізкасць да нацыянальных традыцый – адна з ідэйна-сэнсавых дамінант вершаў, якія так, бывае, і называюцца «На Каляды», «Вялікдзень», «Дажынкi». Перад чытачом ненавязліва паўстае пласт народнай культуры на побытавым узроўні, з пункту гледжання простага чалавека, але пры гэтым у высокаэстэтычным асвятленні.

Паэтка ў зборніку з сімвалічнай назвай «Бэзавы дом» адлюстравала станоўча значнае для сябе, каштоўнае ў духоўным і культурным плане. Ёй не характэрны скептыцызм і адмова ад навакольнага свету, наадварот – яна павернута тварам да яго, з радасцю і надзеяй на будучыню. У паэзіі Л. А. Кебіч экспрэсія маўлення лірычнага героя нярэдка дасягае вышэйшага гучання. Гнуткія інтанацыі, насычаныя фарбы – усё характарызуе ўнутраны свет лірычнай гераіні праз ўражанні ад відарысаў беларускіх краявідаў. «Станы чалавечай свядомасці ўвасабляюцца ў лірыцы па-рознаму: альбо прама і адкрыта, у задушэўных прызнаннях, спавядальных маналагах, поўных рэфлексіі, альбо пераважна ўскосна, у форме выявы знешняй рэальнасці...» [2, с. 311].

Рэаліі роднага краю асэнсоўваюцца ў шчыльнай лучнасці з мінулым, сучасным і будучыняй у эстэтычна ўзвышаных фарбах экспрэсіўных пераходаў ад блізкага да далёкага і назад, вяртаючыся да сябе. Прадмову да зборніка Людміла Антонаўна заканчвае радкамі з паэтычнай фармулёўкай свайго творчага крэда, якім кіруецца ў сваёй паэзіі: «Я ўся – Радзіма. // З ёю знітавана. // Адною ёю дышаю, жыву. // І ўсё, што бачу навокал, як дзіва, // ўплятаю ў вершаў спеўную канву» [1, с. 5].

Канцэпт «малая радзіма» ў творчасці пісьменніцы найбольш выразна праявіўся менавіта ў зборніку «Бэзавы дом», назва якога не выпадковая. Малая радзіма складаецца з мноства рэалій: ад роднай, чутай з дзяцінства беларускай мовы і народных святаў да вясковых і гарадскіх пейзажаў і замалёвак побыту. У шматлікіх іншых папярэдніх кнігах паэзіі «Па музычных законах» (1996), «Зялёная рутвіца» (2001), «На беразе белай ракі» (2003), «Ключы ад неба» (2005), «Непераможны колер охры» (2008) пераважалі іншыя ідэйна-філасофскія дамінанты ў змесце, калі на першы план траплялі эмацыйныя ўражанні, эстэтычна афарбаваныя роздумы, пазарацыянальныя адчуванні і памкненні. Хаця ў некаторых вершах і заўважаліся элементы падзейнага раду, але без асаблівай дэталізацыі ў адрозненне ад зборніка «Бэзавы дом», які ў найбольшай ступені выявіў духоўную сувязь аўтаркі і знаёмых з дзяцінства рэалій краявідаў, мясцовага побыту і аблічча людзей.

Паэзія Людмілы Кебіч характарызуецца даволі высокай ступенню мастацкасці, багатым ідэйна-філасофскім зместам, асацыятыўнай вобразнасцю, шырынёй выкарыстання мастацка-выяўленчых сродкаў. Аўтапсіхалагізм лірыкі паэтки шчыльна звязаны духоўна-біяграфічным вопытам, своеасаблівым беларускім нацыянальным светапоглядам.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Кебіч, Л. Бэзавы дом: [вершы] / Л. Кебіч. – Гродна: ЮрСаПрынт, 2018. – 254 с.
2. Хализев, В. Е. Теория литературы / В. Е. Хализев. – М.: Высш. шк., 1999. – 398 с.